

Рецензенти:

І.П. Лановенко, доктор юридичних наук, професор, член кореспондент АПр.Н України, заслужений діяч науки і техніки України (за спеціальністю 12.00.08);

Ф.В. Лопушанський, доктор юридичних наук, провідний науковий співробітник (за спеціальністю 12.00.08).

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Київського інституту внутрішніх справ при
Національній академії внутрішніх справ України.
Протокол № 4 від 30 листопада 1998 року.*

Литвин О.П.

164 Об'єктивна сторона злочинів проти загальної безпеки. – К. : Знання, 1998. – 23 с. – Бібліогр.: с.22-23.

ISBN-966-7537-75-7

В роботі показується вплив суспільно небезпечних діянь (дій, бездій) на кваліфікацію злочинів, передбачених статтями 221-225, 227¹, 227², 228²-229⁸, 229¹¹-229²⁰ КК України. Розглядаються проблеми, які виникають у практичній діяльності органів внутрішніх справ із-за неконкретизації окремих форм розкрад в диспозиціях зазначених статей. Даються пропозиції, щодо вирішення цих проблем.

Розраховано на наукових працівників, спеціалістів, студентів вищих навчальних закладів.

ББК 67.9(4УКР)308 + 67.308

ISBN 966-7537-75-7

© Литвин О.П., 1998 р.

Безпосередньою ознакою будь-якого посягання на об'єкт, який охороняється нормою кримінального права, є дія або бездіяльність (утворюючи об'єктивну сторону), на які вказує законодавець в диспозиції конкретного складу злочину. Аналіз досліджуваних злочинів показує, що ці діяння виявляються в протиправному поводженні із загальнонебезпечними предметами. Щодо останніх застосовується, як зазначає В.П.Тихий, певний вплив, який змінює їх взаємодію з іншими предметами і явищами, і тим самим впливає на людей і їхню поведінку [1]. Об'єктивна сторона злочину характеризується діянням (дією або бездіяльністю), в якому злочинний умисел винного виявив себе ззовні [2], всі зовнішні ознаки цього суспільно небезпечного діяння відображають в собі підстави кримінальної відповідальності. Діяння являє собою психофізичну єдність, внутрішню (суб'єктивну) сторону якого утворює вина в формі умислу (або необережності), а зовнішню (об'єктивну) - акти усвідомленої вольової людської поведінки (дії або бездіяльності), які протікають в об'єктивному світі і викликають в ньому певні зміни, які полягають в завданні або загрозі завдання шкоди об'єктам, що охороняються кримінальним правом.

Специфіка конкретних складів знаходить своє відображення, здебільшого, в об'єктивній стороні, в диспозиції кримінального закону, яка являє собою головним чином сукупність елементів, що характеризують об'єктивну сторону злочину [3].

Зрозуміло, така "сукупність елементів" (за загальноприйнятою термінологією - ознак) не береться законодавцем довільно. Діяння за своєю природою завжди взаємопов'язане з іншими елементами складів, і, перш за все, з його об'єктом. І саме об'єкт злочину вказує на природу механізму його порушення, а останній, в свою чергу, розкриває характер діяння в злочині. Іншими словами, об'єкт (звичайно безпосередній) визначає наслідки посягання, збиток, йому спричинений, а наслідками, в значній мірі, визначається сама дія (бездіяльність), в результаті якої вони (наслідки) настають[4]. Крім того, в злочинах з формальним складом, до яких, наприклад, відноситься склад злочину ст. 222 КК, спостерігається тісний взаємозв'язок діяння з предметами, оскільки, впливаючи на останні, винний завдає шкоди безпосередньому об'єкту, який, залежно від самих злочинних посягань, може змінюватись, тобто в залежності від того, на який саме об'єкт будуть направлені злочинні дії: на особу або на суспільний порядок шляхом впливу на предмети, які вже є, а в деяких злочинах, таких як вбивство, тілесні ушкодження, гра-

біж, розбій тощо - на предмети, з допомогою яких вони скоєні.

Твердження про те, що об'єктивна сторона злочину є зовнішнім проявом суспільно небезпечного посягання на той або інший об'єкт, який знаходиться під охороною кримінального закону[5], неприйнятно по відношенню до досліджуваних нами складів злочинів, так як, на нашу думку, ці суспільно небезпечні діяння становлять собою не "зовнішній прояв", а безпосередній вплив на інтереси, які охороняються, що проявляється в протистоянні взятим під кримінально-правову охорону конкретним інтересам суспільства. Так як об'єктивне може становити лише об'єктивне, тобто дії виявляються у впливі, протидії тощо, сам термін "вияв" свідчить про певне явище. Інакше кажучи, ми маємо перед собою "сутність" і "явище".

З філософських позицій сутність виражає внутрішній зв'язок об'єктивного світу, основу різноманітності явищ[6]. Правда, явище, в певній мірі, є виявленням сутності речей, тобто це їх зовнішня форма, в якій і повинна виявлятися внутрішня природа речей. Тому, хоча сутність і явище насправді взаємопов'язані і становлять собою певну єдність, все ж сутність і явище безпосередньо не співпадають[7].

При цьому не існує необхідності в розгляді цих діянь (дій, бездіяльності), концентрації уваги на всіх питаннях, які стосуються об'єктивної сторони складів злочинів. Ми зупинимо увагу лише на тих із них, які відображають існуючі недоліки і допоможуть нам при вирішенні досліджуваної проблеми об'єктивної сторони злочинів проти загальної безпеки.

Згідно з викладеним, об'єктивну сторону складу конкретного злочину утворюють ті передбачені кримінальним законом ознаки, які характеризують безпосередній вплив на інтереси, які охороняються. А точне визначення ознак об'єктивної сторони дає можливість визначити і правильно кваліфікувати скоєне. В окремих випадках об'єктивні ознаки злочину не завжди конкретизовані законодавцем. Наприклад, обов'язковою умовою скоєння злочину, передбаченого ст. 228³ КК, є розкрадання радіоактивних матеріалів. Законодавець в диспозиції цієї статті, крім вказаної форми "розкрадання", не називає інших, існуючих в кримінальному праві, форм злочинного заволодіння матеріальними цінностями. Існуюче формулювання диспозиції ст. 228³ КК не вказує на заволодіння радіоактивними матеріалами шляхом крадіжки, грабежу або розбою. Законодавець, приймаючи закон, не звернув уваги на те, що при розгляді подібних справ враховуються лише ті дії, на які вказується

в диспозиції статті. Таке положення сприяє злочинцям ухилятися від відповідальності і покарання.

В юридичній літературі ця проблема в такому контексті ще не розглядалась. В "Науково-практичному коментарі Кримінального кодексу України" зроблена спроба провести тотожність між розкраданням радіоактивних матеріалів і складом злочину, передбаченого ст. 223 КК, в якому, на відміну від ст. 228³ КК, законодавець в ч. 2 враховує кваліфікаційний вид цього злочину і диференціює його в діяння, скоєне шляхом розбійного нападу[8]. Але цей кваліфікаційний вид розкрадання в формі розбою не може автоматично переноситись на розкрадання радіоактивних матеріалів. Така спроба не зовсім обґрунтована. Твердження, що розкрадання радіоактивних матеріалів вважається закінченим у момент заволодіння ними[9], не викликає заперечення. Але вести мову про дії, які не обумовлені диспозицією ст. 228³ КК, помилково, тому що вони виходять за рамки передбаченого законодавцем складу (саме, "коли розкрадання скоєно шляхом розбійного нападу", і тим більше, "або вимагательства - в момент скоєння дій, являючих собою розбій або вимагательство [10]").

На наш погляд, коментар (або тлумачення) до прийнятого закону не повинне виходити за межі об'єктивної сторони вказаної в диспозиції статті (з метою уникнення помилок практичних працівників правоохоронних органів), так як в суді таке тлумачення не буде мати юридичної сили.

Причиною цьому служать існуючі в теорії кримінального права загальні принципи тлумачення кримінального закону, згідно з яким тлумачення дає можливість встановити відношення закону до конкретного злочинного факту. Тлумачення не може бути довільним, виходити за приписи законодавця [11].

Наука кримінального права розрізняє види тлумачення закону: а) за суб'єктом і б) за об'єктом.

За суб'єктом тлумачення поділяється на аутентичне, легальне, судове і доктринальне (наукове).

Аутентичне - дається органом, який прийняв закон, тобто вищим органом влади (Верховною Радою України). Аутентичне тлумачення є різновидом легального і має обов'язкову силу, являючи собою, по суті, прийняття нового додаткового закону до закону, раніше прийнятого. Таке тлумачення можна назвати "тлумаченням в ідеалі", його жодного разу не використовував законодавець, до цьо-

*Далі - Коментарі.

го часу ним фактично не було дано жодного офіційного тлумачення, за виключенням доповнень і змін. Легальне - дається органом, спеціально на те уповноваженим, до недавнього часу — лише Президією Верховної Ради. Зараз же таке тлумачення (правда, тільки не кримінального закону) дається також Кабінетом Міністрів України і навіть окремими галузевими міністерствами, що недопустимо, тому що легальне тлумачення, також як і аутентичне, має обов'язкову силу для всіх органів, установ, посадових осіб і громадян України.

Судове - дається судом. Воно має два види: а) те, що дається судом при винесенні вироку у конкретній кримінальній справі; б) те, що дається в керуючих постановках Пленуму Верховного Суду України.

Доктринальне (наукове) - те, що дається науково-дослідницькими установами, вченими-юристами в підручниках, монографіях, науково-практичних коментарях чинного кримінального законодавства. Це тлумачення не має обов'язкової сили, але допомагає працівникам правоохоронних органів правильно застосовувати закон у слідчій і судовій практиці.

За обсягом розрізняються тлумачення обмежувальне і розповсюджене. При обмежувальному тлумаченні дається більш вузьке розуміння поняття, ніж у тексті закону, для визначення певної ознаки складу злочину (але не форми і не виду).

При розповсюдженому - дається широке розуміння поняття, однак лише в певних межах, не виходячи за рамки волі законодавця.

На підставі викладеного можна помітити, що Верховний Суд України не є владою законодавчою і тому не може виходити за межі волі законодавця і давати тлумачення діючого закону, яке виходить за межі і коло певних діянь, на які не розповсюджується його дія. Таким є тлумачення, дане Верховним Судом України в постанові Пленуму від 8 липня 1994 р. за № 6 відносно ст. 223 КК, де в ч. 2 говориться про розкрадання вогнестрільної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів до неї або вибухових речовин, скоєного шляхом розбійного нападу, повторно або за попередньою змовою групою осіб, чи особливо небезпечним рецидивістом; таке заволодіння вказаними предметами може бути скоєно будь-яким способом, в тому числі шляхом шахрайства або вимагательства [12]. Подібний поділ має підстави, оскільки поняття "розкрадання майна" не тотожне поняттю "розкрадання зброї" (ст. 223 КК), "розкрадання радіоактивних матеріалів" (ст. 228³ КК), "розкрадання наркотичних засобів або психотропних речовин" (ст. 229² КК) і інших загально-

небезпечних предметів. Професор М.Й.Коржанський, який досліджував цю тему, прийшов до обґрунтованого висновку, що розкрадання зброї або наркотичних засобів характеризується, головним чином, двома ознаками - протиправністю їх вилучення і метою використання [13]. Для розкрадання загальнонебезпечних предметів не є обов'язковими ознаками корисливий мотив, оплатність заволодіння цими предметами і джерело їх здобуття.

Інше розуміння поняття розкрадання загальнонебезпечних предметів - зброї, отрут, наркотичних засобів, радіоактивних матеріалів тощо - призводить на практиці до помилок в оцінці відповідних діянь й їх кваліфікації. Такі недоліки стосуються також і складів злочинного заволодіння як радіоактивними матеріалами (ст.228³ КК), так і предметами озброєння (ст.223 КК), наркотичними речовинами, психотропними речовинами (ст.229² КК), обладнанням, яке призначене для виготовлення наркотичних засобів або психотропних речовин (ст.229¹⁷ КК), прекурсорам (ст.229¹⁹ КК).

Проведене нами дослідження показало, що в 173 випадках із 210 було призупинене слідство. Причиною цього послужила різниця в оцінці форм розкрадання, тобто коли слідчі ставили за вину особам, які скоїли розкрадання, не зазначену в диспозиції конкретної статті форму розкрадання, використовуючи при цьому рекомендації або висновки, дані в коментарі, всупереч теорії кримінального права. Розслідування таких справ затягувалось, і після виконання вимог п.1 ст.149 і ч.1 ст.151 КПК звинувачені уникали суду і слідства. З часом, такі справи призупинялись на підставі п.1 ч.1 ст.206 КПК - в 68 випадках. Ще в 43 випадках справи повертались на додаткове розслідування із розпорядчого засідання суду згідно з вимогами п.1 ч.1 ст.246 КПК, що в свою чергу, впливало на зміну запобіжних заходів (ч.5 ст.165 КПК), але уже з використанням ч.1 ст.151 КПК - в 19 випадках вони призупинені за таких же обставин. У 51 випадку справи зупинялись внаслідок акта амністії (п.4 ст.6 КПК). З використанням п.1 ст.211 КПК по закінченню строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, вказаних в ст.48 КК, справи закриті в 39 випадках (особливо за ознаками ч.1 ст.229¹⁷ КК). І тільки в 33 випадках справи були направлені в суд і винні понесли заслужені покарання.

*Дослідження проводились в 19 областях України, на базі 210 матеріалів кримінальних справ, які знаходились в виробництві практичних органів внутрішніх справ України.

Наступна серйозна проблема в організації боротьби з досліджуваними нами злочинами полягає в тому, що закон, формулюючи поняття кримінально-правової дії, підкреслює, що це поняття визначається сукупністю дій або системою дій (бездіяльності). Згідно з загальноприйнятим положенням злочин вважається закінченим у момент скоєння однієї із вказаних в диспозиції статті альтернативних дій (статті 221, 222, 227¹, 227², 228², 228⁵, 229, 229¹, 229³, 229⁴, 229⁶, 229¹¹, 229¹³, 229¹⁷, 229²⁰ КК).

Сама ж злочинна дія може виступати як в формі єдиної дії, так і в формі ланцюга дій, які утворюють в своїй сукупності цю об'єднуючу ознаку об'єктивної сторони складу злочину.

Певний інтерес в цьому плані викликає кваліфікація таких злочинних дій, як виготовлення, придбання, зберігання або збут отруйних і сильнодіючих речовин (ст. 229 КК), а також інших дій, передбачених в вищеназваних складах злочинів. Як приклад можна розглянути один із варіантів кваліфікації злочинних дій з предметами озброєння за ознаками ст. 222 КК.

1. На практиці діяння осіб, які скоюють не одну із дій, вказаних у диспозиціях ч. 1 та ч. 3 ст. 222 КК, а всі дії об'єктивної сторони досліджуваних злочинів, кваліфікують за ч. 1 ст. 222 або ч. 3 ст. 222 КК, незалежно від того, що суб'єкт виготовив і носив, а потім збував холодну зброю.

2. При протиправному володінні вогнестрільною зброєю, боеприпасами, вибуховими речовинами і холодною зброєю одночасно дії винного кваліфікуються за сукупністю злочинів - ч.1 і ч.3 ст.222 КК. На нашу думку, така кваліфікація діяння є недосконалою із-за однобічного підходу до осіб, які скоїли декілька злочинних дій, і до суб'єкта, який скоює одну дію - носіння предметів озброєння. Адже суб'єкт, який виготовив предмет озброєння і збуває його, не тільки переслідує корисливу мету, але й протиправно озброює іншу особу, яка може здійснити свій злочинний задум (вбити когонебудь, пограбувати тощо), і відповідає при цьому за всі дії, скоєні нею, як і особа, яка скоїла одну із зазначених дій.

Судово-слідча практика знає також випадки, коли винний, виготовивши холодну зброю, здійснює її носіння і приступає до виготовлення іншої холодної зброї, але за незалежними від нього причинами не закінчує її виготовлення. За такі дії настає відповідальність за сукупністю двох злочинів: закінченому і незакінченому - за ч.3 ст.222 і за ст.17 і ч.3 ст.222 КК. Так, за ч.3 ст.222 і ч.2 ст.17, ч.3 ст.222 КК засуджено гр. І., який виготовив у місцях позбавлення волі ніж і як холодну зброю носив його при собі; через деякий час

він приступив до виготовлення другого ножа, але не закінчив його, так як був виявлений робітниками установи.

Якщо особа одночасно носить і виготовляє вогнестрільну зброю, бойові припаси, вибухові речовини і холодну зброю, відповідальність повинна наставати за сукупністю злочинів, передбачених ч.1 і ч.3 ст.222 КК [14].

Але здебільшого в процесі слідства не враховується збут предметів озброєння (так як доказати це майже неможливо), наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів тощо, через що звинуваченого притягують до відповідальності лише за носіння предметів, які в нього залишились (які він не встиг збути). Вважаємо, що причиною тому є об'єднання в статтях 221, 222, 227¹, 227², 228², 228⁵, 229, 229¹, 229³, 229⁴, 229⁶ - 229⁸, 229¹¹, 229¹³, 229¹⁷, 229²⁰ КК декількох злочинних дій в одну дію, названу в диспозиціях цих статей. Відмежовувати їх одну від одної можна було б шляхом поділу цих дій на такі пункти: а) носіння, б) зберігання, в) придбання тощо[15], з відмежуванням головних від другорядних. Відмежування однієї дії від іншої сприяє правильній юридичній оцінці всіх дій винного.

При наявності в скоюваному злочині декількох дій, вказаних, наприклад у ч. 1 або ч. 3 ст. 222 КК, основними повинні залишатись тільки "а" (носіння) і "б" (зберігання), інші - факультативними, які не враховуються при кваліфікації. Та і сама кваліфікація діяння, якщо в діях суб'єктів, окрім носіння, є ще і зберігання вогнестрільної зброї, буде мати такий вигляд: пп. "а" і "б" ч. 1 ст. 222 КК тощо.

Запропоновані нами зміни редакції ст. 222 КК повною мірою стосуються і інших вищеназваних складів злочинів, це буде зобов'язувати судово-слідчі органи враховувати всі злочинні дії скоєного злочину як в час попереднього слідства, так і при судовому розгляді, що виключить формальне їх перелічення в вирокі. Необхідно також враховувати, при оцінці громадської небезпеки винного, як обтяжуючу обставину випадки виконання винним двох основних дій (носіння і зберігання). Таким чином, всім діям винного буде надана відповідна юридична оцінка, яка отримає свою реалізацію при призначенні покарання, а врахування всіх обставин справи в результаті може бути використане для організації боротьби зі злочинами проти загальної безпеки.

Іншими словами, зважаючи на те, що об'єктивна сторона злочину

* Архів Дзержинського райсуда м. Харків. Справа № 1-129. 1995 р.

** Детальніше про це див. у розділі 7 цієї роботи.

чинів становить собою сукупність встановлених кримінальним законодавством ознак, які характеризують зовнішній процес злочинного посягання[16], цю обставину, на нашу думку, необхідно враховувати при юридичній оцінці всіх скоєних дій у сукупності основних із них.

Як відомо, більше 2/3 складів злочинів, передбачених в Особливій частині Кримінального кодексу, може бути скоєно лише шляхом дій, які є основною формою здійснення злочинних діянь які проявляються в активній поведінці особи.

Друга ж форма - бездіяльність - характеризується пасивною поведінкою особи, коли на цій особі, в силу тих або інших обставин, лежав обов'язок протистояти настанню злочинного наслідку. Такий обов'язок може витікати із закону або інших нормативних актів. Такими в попередженні злочинів, передбачених статтями 221, 221¹, 222, 224, 225, 228², 228⁵, 228⁵, 229, 229¹, 229⁶, 229⁷, 229⁸, 229¹⁴, 229²⁰ КК. є спеціальні правила[17]. Такі правила В.П.Тихий виділяє в дві групи - правила поведіння з загальнонебезпечними джерелами, які контролюються суспільством, і правила передбачливого поведіння з ними[18]. Ми не заперечуємо проти такої їх класифікації, однак притримуємося щодо цього іншої точки зору. Аналіз існуючих в теперішній час нормативних актів дозволяє здійснити класифікацію дещо іншого характеру (на групи конкретної дії правил), і не відповідно до змісту диспозицій конкретно взятих статей, а згідно з формами порушення цих правил.

Перша група представлена Статутом залізних доріг, Статутом зв'язку, Поштовими правилами, Правилами перевезення пасажирів й багажу[19] і іншими правилами поведіння з вибуховими, легкозаймистими речовинами і їдкими, радіоактивними матеріалами. Ці Статути і правила категорично забороняють всяку пересилку і перевезення загальнонебезпечних предметів поштою або багажем.

Друга група об'єднує нормативні акти (інструкції) міністерств і відомств, регламентуючі організацію роботи і забезпечення збереження вогнестрільної зброї, бойових припасів і вибухових речовин, радіоактивних матеріалів на підприємствах, в установах, організаціях, міністерствах і відомствах України. Цими інструкціями керуються в своїй роботі інспектори дозвільної системи МВС, ГУВС, РУВС, міськрайонів внутрішніх справ України.

Третю групу становлять правила, покликані забезпечити заходи з контролю за використанням, дозволом, урахуванням, збутом і

** Детальніше про це див. у розділі 7 цієї роботи.

передачею вогнестрільної зброї, бойових припасів, вибухових речовин і радіоактивних матеріалів. За порушення цих правил настає дисциплінарна, адміністративна або кримінальна відповідальність. Ці правила регулюють порядок оперативного розпорядження такими предметами.

Четверта група правил регулює порядок обігу отруйних, сильнодіючих психотропних речовин, прекурсорів і наркотичних засобів у лікувально-профілактичних закладах, аптеках, аптечних складах, на фармацевтичних виробничих підприємствах, у науково-дослідних інститутах, лабораторіях, в навчальних закладах системи охорони здоров'я. Ці правила (затверджуються Міністерством охорони здоров'я в вигляді додатку до наказу по міністерству) встановлюють повноваження медичних і наукових працівників, які мають спеціальні дозволи на розподіл й поведіння з отруйними, сильнодіючими та наркотичними речовинами.

Виходячи із запропонованої нами класифікації, злочинні порушення відповідних приписів (постанов, спеціальних правил, інструкцій безпечного поведіння з загальнонебезпечними предметами) здійснюються в чотирьох формах:

1) у грубому ігноруванні категоричної заборони, яке полягає в активних діях з метою пересилання, перевезення, а також проведення вибухових речовин (ст.221 КК), перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих або їдких речовин (ст.221¹УК), пересилання легкозаймистих або їдких речовин (ст.225 КК), перевезення радіоактивних матеріалів (ст.228⁵ КК);

2) в безконтрольному і необережному поведінні з предметами озброєння, а саме: порушенні правил зберігання вибухових речовин (ст.221 КК), незаконних носінні, зберіганні, придбанні і виготовленні предметів озброєння (ст.224 КК), незаконних придбанні, зберіганні радіоактивних матеріалів (ст.228² КК), порушенні правил зберігання радіоактивних матеріалів (ст.228⁵ КК);

3) в неналежному виконанні вимог, які перешкоджають вільному поведінню з загальнонебезпечними предметами в суспільстві, і виявляються в порушенні правил використання й обліку вибухових речовин (ст.221 КК), незаконному, без відповідного дозволу, збуті предметів озброєння (ст.222 КК), незаконних використанні, передачі або руйнуванні радіоактивних матеріалів (ст. 228² КК), порушенні правил використання й обліку радіоактивних матеріалів (ст.228⁵ КК);

4) у перешкоджанні нормальному розпорядчому розповсюдженню - згідно з існуючими нормативами обігу - отруйних, силь-

нодіючих речовин, які не є наркотичними, а також наркотичних засобів, що виявляється в виготовленні, придбанні, зберіганні або збуті отруйних і сильнодіючих речовин (ч.1 ст.229 КК), порушенні встановлених правил виробництва, зберігання, відпускання, обліку, перевезення, пересилання отруйних і сильнодіючих речовин (ч.2 ст.229 КК), незаконних виготовленні, придбанні, зберіганні, перевезенні, пересиланні або збуті наркотичних засобів (ст.229¹ КК), в тих же діях, тільки без мети збуту (ст.229⁶ КК), порушенні правил виробництва, придбання, зберігання, обліку, відпускання, перевезення або пересилання наркотичних засобів (ст.229⁷ КК), незаконних придбанні або зберіганні наркотичних засобів в невеликих розмірах (ст.229⁸ КК), незаконній видачі рецептів на придбання наркотичних засобів або психотропних речовин (ст.229¹⁴ КК), незаконних виготовленні, придбанні, зберіганні, перевезенні або пересиланні прекурсорів (ст.229²⁰ КК).

Використаний нами підхід до класифікації самих порушень правил не за складами злочинів, а за названими в диспозиціях статей конкретними формами діянь, які стосуються безпосередньо тієї чи іншої групи правил, котрі попереджують настання тяжких наслідків, обумовлений тим, що при вирішенні питання про те, які саме правила зберігання, використання, обліку або перевезення порушені, необхідно в кожному конкретному випадку звертатись до правил або інструкцій, які регламентують безпечно поводження з названими речовинами [20], засобами, матеріалами та іншими предметами.

Так, у першій із названих нами форм порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими, їдкими речовинами і радіоактивними матеріалами полягає, зокрема, в їх незаконних пересиланні, перевезенні, а також провезенні (поштою або багажем) без дозволу органів зв'язку і транспорту, яке здійснюється в будь-якій формі (посилці, бандеролі тощо) і будь-яким видом транспорту. Порушення таких правил (при наявності об'єктивної сторони, названої нами в першій групі) тягне за собою кримінальну відповідальність. Ці правила містяться в Статуті залізних доріг, Статуті зв'язку, Поштових правилах, Правилах перевезення пасажирів і багажу, Санітарних правилах роботи з радіоактивними речовинами і джерелами іонізуючого опромінення й інших актах. При цьому потрібно мати на увазі, що будь-яка пересилка вибухових, легкозаймистих, їдких речовин і радіоактивних матеріалів поштою або багажем категорично заборонена вищеназваними актами.

Відповідно до змісту ч.1 ст.221 КК кримінальна відповідальність

настає за сам факт порушення вказаних правил незалежно від того, настали шкідливі наслідки чи ні. А за провезення пасажиром на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин відповідальність передбачена ч.1 ст.221¹ КК тільки в тому випадку, коли це порушення не потягло яких-небудь шкідливих наслідків або якщо наслідки, які настали, не є тяжкими. І зовсім інший підхід законодавця до незаконного (тобто забороненого правилами) пересилання легкозаймистих або їдких речовин (ст.225 КК) і до порушення правил перевезення радіоактивних матеріалів (ч.1 ст.228⁵ КК), де відсутність тяжких наслідків може потягти за собою застосування засобів адміністративного впливу або цивільно-правову відповідальність.

Діяння, віднесені до другої форми, полягають в порушенні нормативних актів, які використовуються при здійсненні адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ, інспекторами дозвільної системи МВС, ГУВС, РУВС, міськрайорганів внутрішніх справ України для забезпечення контролю за зберіганням вибухових речовин (ч.1 ст.221 КК) і виявлення фактів незаконних носіння, зберігання, придбання і виготовлення предметів озброєння (ст.222 КК), недбалого зберігання вогнестрільної зброї і боєприпасів (ст.224 КК), порушення правил зберігання радіоактивних матеріалів (ст.228⁵ КК). Порушення спеціальних правил, які забезпечують безпеку при зберіганні вибухових речовин, а також при придбанні і зберіганні радіоактивних матеріалів, може викликати тяжкі наслідки, оскільки вказані речовини і матеріали становлять собою джерело підвищеної загальної небезпеки. Так, вибух, викликаний неправильним поводженням з вибуховонебезпечними речовинами і матеріалами, може спричинити людські жертви та значні руйнування. А радіоактивне випромінювання, радіоактивних елементів (радію, урану, кобальту, мезоторію тощо), мають таку загальнонебезпечну якість, як здатність уражати живі організми.

У нашій державі існує встановлений дозвільний порядок придбання, зберігання, носіння і виготовлення предметів озброєння. Так, право носіння вогнестрільної зброї окрім військовослужбовців, працівників внутрішніх справ, СБУ і осіб, які мають зброю в силу службових повноважень, мають особи, які отримали спеціальний дозвіл, виданий органами міліції.

Такі заходи допомагають забезпечити загальну безпеку, не допустити заволодіння зброєю звичними, організованими і професійними злочинцями, а також дітьми, особами, які страждають психічними розладами, і особами, які не вміють поводитися з предметами озброєння.

Ці попереджувальні заходи забезпечують відповідне зберігання зброї і боєприпасів, і відносяться до осіб, яким дозволено зберігати і носити вогнестрільну зброю і боєприпаси. Вони зобов'язані дотримуватись встановлених правил поведження зі зброєю і загальних правил безпеки. Порушення правил і засобів перестереження при зберіганні зброї і боєприпасів, яке може виявитися як у дії, так і в бездіяльності (наприклад, зберігання зброї на очах у всіх, в місцях, легко доступних для дітей, зберігання зарядженої зброї тощо), може потягти тяжкі наслідки в випадку, якщо зброя потрапляє до рук звичних, організованих або професійних злочинців (так як вони озброюються лише з метою скоєння тяжких, особливо тяжких, насильницьких і корисливо-насильницьких злочинів).

Діяння, віднесені нами до третьої форми, полягають в тому, що загальнонебезпечні предмети виходять із-під контролю, в вільне поведження в результаті як дії, так і бездіяльності (в випадках незаконного збуту предметів озброєння, незаконної передачі радіоактивних матеріалів), а також при порушенні правил обліку і використання вибухових речовин і радіоактивних матеріалів, незаконному використанні і руйнуванні радіоактивних матеріалів. Вказані ознаки дій (бездіяльності), розміщені в диспозиціях відповідних статей як конкретні види заборони.

Четверта форма діянь проявляється в недотриманні встановленого порядку нормального обігу отруйних, сильнодіючих і психотропних речовин, наркотичних засобів і прекурсорів згідно з існуючими нормативами, а це дає підставу зробити висновок, що недотримання попередження про недопущення порушень відповідних правил, а також заборони на скоєння дій, описаних нами вище, може становити серйозну небезпеку для здоров'я населення, оскільки порушуються певні відносини в сфері регулювання порядку розпорядного розповсюдження (обігу) загальнонебезпечних предметів. Небезпечні наслідки таких порушень можуть виявлятися, скажімо, в зловживанні наркотиками, що може призвести до розповсюдження наркоманії, а потім і до серйозних психічних розладів. Особливо небезпечно вживання наркотичних засобів для неповнолітніх. Окрім того, сильнодіючі і отруйні речовини можуть бути використані як знаряддя скоєння злочину не тільки звичними, професійними і організованими злочинцями, але і особами, які скоюють його вперше.

Питання про регулювання використання наркотичних засобів і про зупинення злочинного розповсюдження наркотиків неодноразово розглядалось на міжнародних нарадах, результатом чого стало

підписання ряду міжнародних конвенцій.

Таким чином, скоєння діянь, що виявляється в порушенні статутів, правил, інструкцій і інших нормативних актів (в деяких випадках - прямої дії, зокрема, це стосується першої і четвертої із запропонованих нами класифікаційних груп), які визначають порядок безпечного поведження з загальнонебезпечними предметами, речовинами, засобами, матеріалами, в першій кваліфікаційній групі можливе в формі активної дії (при грубому ігноруванні категоричної заборони), шляхом скоєння фактично однієї дії - транспортування. В другій - це безконтрольні дії (в двох складах - статті 222, 228² КК) і необережна бездіяльність (статті 221, 224, 228⁵ КК), причому скоєно може бути як одне діяння, так і декілька. В третій - змішані дії - бездіяльність як неналежне виконання вимог, які забезпечують перешкодження виходу із-під контролю в вільне поведження предметів озброєння і радіоактивних матеріалів. У четвертій - це як різновид дії, так і бездіяльність, скоєння як одного, так і декількох діянь, які порушують порядок регулювання обігу отруйних, сильнодіючих речовин і радіоактивних матеріалів.

Такі фактичні ознаки дії і бездіяльності при скоєнні досліджуваних складів злочинів, пов'язаних з порушенням спеціальних правил. За таким же принципом сконструйовані і склади злочинів, які непов'язані з порушенням правил. Соціальним змістом і тих і інших є відносини загальної безпеки, що перешкоджають таким чином спричиненню умисними і необережними діяннями протиправної шкоди загальнонебезпечними предметами або настання злочинного результату, який загрожує інтересам як юридичних, так і фізичних осіб.

Майже половина досліджуваних нами складів злочинів являє собою порушення внутрішньовідомчих статутів, правил, інструкцій і інших нормативних актів, які визначають заходи безпеки, і тому диспозиції цих статей, які передбачають відповідальність за їх порушення, є бланкетними. А кримінальна протиправність таких діянь носить змішаний характер. Посягання, які розглядаються, порушують не тільки кримінально-правові норми, але і норми інших галузей права. Тому при застосуванні норм КК, які передбачають відповідальність за вказані злочини, необхідно враховувати норми інших галузей права, які визнають ці діяння протиправними. Характер порушення тих або інших правил безпеки може бути правильно встановлений лише з урахуванням відповідних нормативних актів, в яких містяться ці правила.

Протиправність досліджуваних злочинів полягає в тому, що

винний

1) не маючи права на переміщення загальнонебезпечних предметів поштою або багажем, а також як ручного багажу, відправляючи чи перевозить їх, у той час як пересилка вибухових і радіоактивних речовин і матеріалів поштою ще в 1952 році була взагалі заборонена Всесвітньою поштовою конвенцією;

2) маючи право на поведження з ними, втрачає над ними контроль або необережно виконує свої функціональні обов'язки;

3) маючи ці предмети в своєму оперативному розпорядженні, користуванні й управлінні, не виконує покладених на нього обов'язків;

4) маючи право на здійснення регулювання порядку обігу, безпечно і небезпечно поводить з ними. У випадках самовільного розпорядчого розповсюдження загальнонебезпечних предметів винний скоює дії, здійснення яких можливе лише в випадках відповідного дозволу зацікавлених міністерств і відомств, компетентних органів, і тільки під їхнім безпосереднім контролем. Тому при розслідуванні такого виду злочинів необхідно встановити, які саме правила порушені і в чому суть цих порушень.

Досліджувані злочини проти загальної безпеки, які полягають в порушенні правил поведження з загальнонебезпечними предметами, в одному випадку, і наркотичними речовинами, в іншому, створюють реальну загальну небезпеку і можуть спричинити, в випадку їх використання або неналежного поведження з ними тощо (дією або бездіяльністю), тяжку шкоду інтересам невизначеного кола осіб (фізичних і юридичних), які охороняються, а також завдати значної шкоди здоров'ю людини, створити умови для скоєння злочинів під впливом наркотичного сп'яніння або з метою добути засоби для вживання наркотиків або скоєння насильницьких дій з метою заволодіння наркотичними речовинами. І хоча за чотирма складами, зазначеними раніше, існуючі умови, про які веде мову законодавець, є, хоча і не кращим, засобом забезпечення охорони загальної безпеки, а сама відповідальність настає тільки в випадках, якщо необережне відношення потягло за собою людські жертви або інші тяжкі наслідки (ст.224 КК), якщо категорично заборонена дія потягла за собою тяжкі наслідки (ст.225 КК), якщо при змішаній протиправності діянь вони завдали шкоди здоров'ю або потягли за собою інші тяжкі наслідки (ч.2 ст.227² КК) і якщо дії могли потягти за собою загибель людей або інші тяжкі наслідки (ч.1 ст.228⁵ КК) - це не служить гарантією того, що прийняті законодавчі заходи можуть бути гарантованими. Законодавець в ч.1 і ч.2 ст.228⁴ КК, незважаючи на

те, що сама загроза мала місце, потребує від правоохоронних органів мати як доказ про скоєні (згідно з об'єктивною стороною) дії факти, які свідчать про те, що існували "підстави остерігатися здійснення цієї загрози", сама ж загроза повинна бути реальною і встановлена судом у кожному конкретному випадку, виходячи із конкретних обставин справи. Ще три склади злочинів передбачають як обов'язкову ознаку повторність дій: "якщо ці дії скоєні протягом року після накладення адміністративного стягнення за таке ж порушення" (ч.1 ст.227², ст.229⁸, ч.1 ст.229⁹ КК), - які знайшли свій вияв у протиправному поведженні із загальнонебезпечними предметами. Тільки при наявності зазначених ознак загальнонебезпечні дії визнаються злочинними. У вказаних випадках застосування засобів адміністративного впливу є преюдиціальною умовою кримінальної відповідальності і покарання за наступне аналогічне правопорушення, яке за законом вважається вже злочином.

Серед досліджуваних складів злочинів, за ч.1 ст.221¹, ч.1 ст.223, ч.1 ст.228², ст.228³, ч.2 ст.228⁷, ч.1 ст.229¹, ч.1 ст.229², ст.229³, ст.229⁴, ч.1 ст.229⁵, ч.1 ст.229⁶, ст.229⁸, статтями 229¹¹ - 229²⁰ КК навіть без обліку кваліфікуючих обставин, для настання кримінальної відповідальності (і ми вважаємо цю обставину дуже правильною) достатньо виконання об'єктивної сторони, вказаної в диспозиціях, тільки шляхом дії; за чотирма - ч.1 ст.221, ч.1 ст.227¹, ч.2 ст.229, ст.229⁷ КК - як шляхом дії, так і бездіяльності. В той же час, ще в восьми складах злочинів, які посягають на загальну безпеку, починаючи з назв статей загострюється увага на "незаконне" поведження, наприклад, з предметами озброєння і ввезення на територію України відходів і вторинної сировини (статті 222, 228⁷ КК), зазначенням того, що до кримінальної відповідальності можуть бути притягнуті особи, які скоїли дії, вказані в диспозиціях статей, "без відповідного дозволу", а за ознаками ч.1 ст.229 КК тільки "без спеціального на те дозволу". Ці терміни, на наш погляд, не надають ніякого додаткового смислового навантаження, так як особи, яким дозволені такі дії, не несуть, та і не можуть нести, тільки в частині, яка їх стосується, відповідальності за ознаками названих статей КК (наприклад, мисливці, медичні працівники та інші особи), а це означає, що і акцентувати увагу на законності скоюваних ними певних (в рамках дозволу) дій у відношенні предметів підвищеної громадської небезпеки не слід. Окрім того, ще в одному складі (ст. 228⁶ КК) між назвою і диспозицією існують смислові суперечності. Так, в назві йде мова про "незаконне вивезення за межі України", а в диспозиції - про "порушенні встановленого порядку вивезення... сировини, матеріа-

лів, обладнання, а також військового майна. На наш погляд, ці суперечності є суттєвими, і не тільки в застосованих термінах, але й смислово змісті, і тим більше в можливих правових наслідках, при умові їх буквального виконання. Якщо говорити про "незаконний вивіз" - він буде таким, якщо буде здійснюватись в протиріччі зі спеціальними правилами [21]. Порушення в цьому випадку встановленого порядку, не буде означати "незаконного вивезення", в той час як сама незаконність вивезення межує з контрабандою. Про що, до речі, говорить сам законодавець в кінці диспозиції ст. 228^б КК в такому формулюванні: "при відсутності ознак контрабанди". Саме ж "порушення встановленого порядку" не є закінченням злочину, яке свідчить про незаконне вивезення за межі України сировини, матеріалів, майна, тим більше, якщо документи на їх вивезення ззовні оформлені відповідно до встановленого порядку, і якщо врахувати ту обставину, що право контролю, та, можна сказати, і обов'язок здійснення контролю лежить на Урядовій комісії по експортному контролю, то тут потрібно говорити про халатність членів цієї комісії, а не про "порушення встановленого порядку вивезення", і тим більше не про його незаконність, так як в цьому випадку необхідно говорити про зловживання довірою або владою. Інакше відповідальність осіб, які скоїли вказані в назві і диспозиції статті дії, не настане ніколи. А існуюча суперечність створює такі умови.

Викликає здивування вживання терміну "незаконне" виготовлення, підробка... документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів (ст. 229¹³ КК). Із використаного формулювання з терміном "незаконне" можна зробити висновок, що існує таке положення, коли підробкам документів на отримання наркотичних засобів та інших речовин може бути законною. Немає потреби говорити також про "незаконну" видачу рецепта на право придбання (ст.229¹⁴ КК), забувши при цьому, на жаль, про можливу підробку рецептів, так як подібна підробка набагато простіша, ніж підробка документів. Або ж про "незаконне введення в організм наркотичних засобів або психотропних речовин" (ст.229¹⁵ КК). Начебто введення їх в організм іншої людини "проти її волі" може бути законним (ми не ведемо мову тут про лікування в лікарні, госпіталі та інших закладах). Хоча і в цьому випадку можуть бути певні дії з схилення до їх вживання тощо. Не кращим варіантом є і формулювання "незаконне публічне вживання наркотичних засобів" (ст.229¹⁶ КК). У цьому випадку, на наш погляд, можна було сказати (все з тих ж міркувань) про відкрите вживання наркотич-

них засобів, що, до речі, не завжди може відбуватись "відкрито", якщо вищий буде впевнений в тому, що вживання наркотичних засобів є непомітним для оточуючих, і він для цього прийняв, як йому здавалось, всі необхідні заходи застережливості. На цей випадок можна розповсюдити чисто теоретичне питання про "таємне розкрадання", яке стосується ст.140 КК, віднести ці положення до вживання наркотичних засобів. Тоді "зникне" і "публічне вживання", як одна із необхідних ознак, введених в назву статті. Таким же невиправданим є і термін "незаконні", використаний у ст.229²⁰ КК.

✓ Досліджуючи суспільно небезпечні діяння, автор робить ряд висновків.

Специфіка конкретних складів знаходить своє відображення, здебільшого, в об'єктивній стороні, в диспозиції кримінального закону, яка являє собою головним чином сукупність елементів, що характеризують об'єктивну сторону злочину.

Об'єктивну сторону складу конкретного злочину утворюють ті передбачені кримінальним законом ознаки, які характеризують безпосередній вплив на інтереси, які охороняються. В окремих випадках об'єктивні ознаки злочину не завжди конкретизовані законодавцем. Таке положення сприяє злочинцям ухилятися від відповідальності і покарання.

Твердження, яке дається в "Науково-практичному коментарі Кримінального кодексу України", про розкрадання радіоактивних матеріалів шляхом розбійного нападу або вимагательства - не обґрунтоване, тому що коментар (або тлумачення) до прийнятого закону не повинне виходити за межі об'єктивної сторони вказаної в диспозиції статті (з метою уникнення помилок практичних працівників правоохоронних органів), так як в суді таке тлумачення не буде мати юридичної сили.

Злочинна дія у досліджуваних злочинах може виступати як в формі єдиної дії, так і в формі ланцюга дій, які утворюють в своїй сукупності цю об'єднуючу ознаку об'єктивної сторони складу злочину.

Кваліфікація таких злочинних дій є недосконалою із-за однобічного підходу до осіб, які скоїли декілька злочинних дій, і до суб'єкта, який скоює одну дію - носіння. Відмежовувати їх одну від одної можна було б шляхом поділу цих дій на такі пункти: а) носіння, б) зберігання, в) придбання тощо, що зобов'яже судово-слідчі органи враховувати всі злочинні дії скоєного злочину як в час попереднього слідства, так і при судовому розгляді, що виключить формальне їх перелічення в вироків, при оцінці громадської небез-

пеки винного, як обтяжуючу обставину випадки виконання винним двох основних дій (носіння і зберігання). Таким чином, всім діям винного буде надана відповідна юридична оцінка, яка отримає свою реалізацію при призначенні покарання, а врахування всіх обставин справи в результаті може бути використане для організації боротьби зі злочинами проти загальної безпеки.

Запропоновано 4 класифікаційні групи. Перша група представлена Статутом залізних доріг, Статутом зв'язку, Поштовими правилами, Правилами перевезення пасажирів й багажу й іншими правилами поведження з вибуховими, легкозаймистими речовинами і їдкими, радіоактивними матеріалами. Друга група об'єднує нормативні акти (інструкції) міністерств і відомств, регламентуючі організацію роботи і забезпечення збереження вогнестрільної зброї, бойових припасів і вибухових речовин, радіоактивних матеріалів на підприємствах, в установах, організаціях, міністерствах і відомствах України. Третю групу становлять правила, покликані забезпечити заходи з контролю за використанням, дозволом, урахуванням, збутом і передачею вогнестрільної зброї, бойових припасів, вибухових речовин і радіоактивних матеріалів. Четверта група правил регулює порядок обігу отруйних, сильнодіючих психотропних речовин, прекурсорів і наркотичних засобів у лікувально-профілактичних закладах, аптеках, аптечних складах, на фармацевтичних виробничих підприємствах, у науково-дослідних інститутах, лабораторіях, в навчальних закладах системи охорони здоров'я.

Протиправність досліджуваних злочинів полягає в тому, що винний:

1) не маючи права на переміщення загальнонебезпечних предметів поштою або багажем, а також як ручного багажу, відправляє чи перевозить їх;

2) маючи право на поведження з ними, втрачає над ними контроль або необережно виконує свої функціональні обов'язки;

3) маючи ці предмети в своєму оперативному розпорядженні, користуванні й управлінні, не виконує покладених на нього обов'язків;

4) маючи право на здійснення регулювання порядку обігу, безпечно і небезпечно поводить з ними.

У восьми складах злочинів, які посягають на загальну безпеку, починаючи з назв статей, загострюється увага на "незаконне" поведження, наприклад, з предметами озброєння і ввезення на територію України відходів і вторинної сировини (статті 222, 228⁷ КК), зазначенням того, що до кримінальної відповідальності можуть бути

притягнуті особи, які скоїли такі дії. Цей термін не надає ніякого додаткового смислового навантаження, так як особи, яким дозволені такі дії, не несуть, та і не можуть нести, тільки в частині, яка їх стосується, відповідальності за ознаками названих статей КК (наприклад, мисливці, медичні працівники та інші особи), а це означає, що і акцентувати увагу на законності скоюваних ними певних (в рамках дозволу) дій у відношенні предметів підвищеної громадської небезпеки не слід.

Шкідливим є вживання терміну "незаконне" виготовлення, підробка... документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів (ст. 229¹³ КК). Із використаного формулювання з терміном "незаконне" можна зробити висновок, що існує таке положення, коли підробкам документів на отримання наркотичних засобів та інших речовин може бути законною.

Окрім цього, вважаємо, що було б правильним, аби законодавець взагалі випустив терміни "незаконне" і "без відповідного дозволу". Гадаємо, що зазначені терміни в розглянутих нами випадках виключають відповідальність особи, наприклад, за носіння зброї з метою скоєння злочину або спроби його скоєння, а також особи, затриманої в момент скоєння нею антисуспільних вчинків і інших дій, наприклад, з наркотичними речовинами та іншими предметами, - якщо ці особи, мають дозвіл на носіння тощо для певних цілей і занять, але не постійно, так як в цьому, при будь-якій ситуації, не має необхідності, - і в випадку скоєння цих дій виправдання їм не повинно бути, так як це є у випадках, коли особа скоює антисуспільні або інші дії з загальнонебезпечними предметами. В слідчій практиці зустрічаються випадки, коли особа, яка законно володіє мисливським ножем, приходять з ним на дискотеку, в кафе, бар, на пляж тощо. Як правило, це результат приготування до скоєння злочину проти особи або громадського правопорядку, але оскільки затриманий, звичайно, заперечує наявність такого умислу, доказати його вину буває досить важко. А існування відповідальності тільки за "незаконне" володіння "без відповідного дозволу" призводить до безкарності осіб, які мають такий законний дозвіл і носять, наприклад, холодну зброю, спеціально для нанесення тілесних ушкоджень. При скоєнні ними злочину відповідальність за сукупністю злочинів також виключена, а самі суспільно небезпечні дії, не отримуючи відповідної кримінально-правової оцінки, в цьому випадку сприяють скоєнню дій, які не караються. Іншими словами, самим законодавцем встановлене покарання становлячих (у кінцевому результаті) громадську небезпеку діянь з боку осіб, які отримують можливість

(в початковій стадії) "законно" носити згідно з "відповідним дозволом"* предмети озброєння.

Література:

1. Тихий В.П. Уголовная ответственность за нарушение правил безопасности обращения с общепасными предметами: Учебное пособие.- К.: УМК ВО, 1989. - С.25.

2. Михайленко П.П. Уголовное право Украины. Общая часть.- К.: РИО МВД Украины, 1995. - С.66.

3. Литвин А.П. Влияние объективных признаков на квалификацию преступлений против общей безопасности //Вестник УАВД.- К., 1996. - С.98-99.

4. Див.: Литвин А.П. Защита граждан Украины от преступлений, посягающих на общую безопасность. - К.: Освіта, 1995.- С.134-156; Див.: Александров Ю.В. та ін. Все про зброю: види, порядок придбання, використання, зберігання: Навчально-практичний посібник. - К.: Видавництво УАВС, 1996. С.91-108.

5. Бурчак Ф.Г., Лановенко И.П. и др. В кн. Уголовное право УССР на современном этапе. Часть Общая.- К.: Наукова думка, 1985. - С.106; Михайленко П.П. Уголовное право Украины. Общая часть. - К.: РИО МВД Украины, 1995. - С.66.

6. Краткий философский словарь.- М.: Полит.лит., 1991. - С.508.

7. Там же.- С.509.

8. Антипов В.И. Комментарий к ст.ст. 217¹,218-224, 225,227¹,227²,228¹-228⁷ УК Особенной части // Уголовный кодекс Украины: Научно-практический комментарий. - К.: Науково-впроваджувальна фірма "Август", 1994.- С.711.

9. Див.: Антипов В.И. Комментарий к ст. 228³ // Уголовный Кодекс Украины: Научно-практический комментарий. - К.: Фита, 1995. - С.755.

10. Там же. - С.755; Див.: М.Й. Коржанський. Кримінальне право України. Частина загальна. - К.: Генеза; 1998. - С.507.

11. Уголовное право УССР. - К.: Вища школа, 1984. - С.50.

12. Про судову практику в справах про розкрадання, виготовлення, зберігання та інші діяння зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами /Постанова Пленуму від 8 липня 1994р. №6/ Постанова Пленуму Верховного Суду України в кримі-

* 3600 вивчених "відказних матеріалів" і призупинених кримінальних справ.

нальних та цивільних справах. - К.: Юрінком-редакція "Бюлетеня законодавства і юридичної практики України", 1995. - П.8. - С.196-197.

13. Див.: Коржанский Н.И. Объект и предмет уголовно-правовой охраны.- М., 1980.- С.115-118; Кримінальне право України. Частина загальна: Курс лекцій. - К., 1996. - С.103-150.

14. Тихий В.П. Уголовная ответственность за незаконное обладание оружием: Текст лекций. - Харьков: Юр. ВУЗ, 1978. - С.50.

15. Див.: Литвин А.П. Борьба органов внутренних дел с незаконным обладанием предметами вооружения: Учебное пособие.- К.: НИ и РИО КВШ МВД СССР, 1990. - С.40.

16. Див.: Шаваев А.Г. Криминологическая безопасность негосударственных объектов экономики.- М.: Инфра, 1995.- С.108-123.

17. Див.: Положение о разрешительной системе, утвержденное постановлением Кабинета Министров Украины от 12 октября 1992г. №576 //Именем закона, 1992.- 30 октября и др. указанные в сноске №3 настоящей работы; Див.: "Зброя": придбання, зберігання, використання //Збірка нормативних актів/ Укладачі: А.С.Мацко, І.В.Бойко. - К.: Юрінком Інтер, 1998.

18. Див.: Тихий В.П. Уголовная ответственность за нарушение правил безопасности обращения с общепасными предметами: Учебное пособие. - К.: РИО УМК ВО, 1989. - С.25.

19. Див.: Правила перевозки железной дорогой и водными путями боевых припасов, взрывчатых, сильнодействующих и ядовитых веществ; Правила перевозки опасных грузов воздушным транспортом; Инструкция о порядке перевозок опасных грузов автомобильным транспортом //Сборник нормативных актов о транспорте. - М., 1983. Ч.1-3. Огнестрельное оружие и боеприпасы //Сборник нормативных актов о порядке приобретения, хранения, использования, учета, сбыта и перевозки огнестрельного оружия и боеприпасов. - М., 1991. Ч.2. и др. указанные в сноске №3 настоящей работы.

20. Див.: Тихий В.П. Создание опасности как последствие преступлений против общественной безопасности //Проблемы социальной законности. - Харьков: Изд-во Основа при Харьк.гос. уни-те, 1991. - Вып. 26. С.83; Див.: Александров Ю.В. та ін. Все про зброю: види, порядок придбання, використання, зберігання: Навчально-практичний посібник. - К.: УАВС, 1996. С.108-126.

21. Постановление Кабинета Министров Украины от 4 марта 1993г. №160. Приказ Государственного таможенного комитета Украины от 25 мая 1993г. №502.

Наукове видання

Литвин Олександр Петрович

**ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ
ЗАГАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

Авторська редакція.

Підписано до друку 7.12.98 р. Формат 60x84/16.
Папір Amicus. Гарнітура Таймс. Друк циф.дуплікатор.

Ум. друк. арк. 1,44. Обл.-вид. арк. 1,56.

Наклад 300. Зам. 249/12.

Видавництво Товариства "Знання" України
252005, Київ-5, вул. Червоноармійська, 57/3.

Друкарня Ростунова О.Т.

252005, Київ-5, вул. Червоноармійська, 57/3,
тел. 227-41-23